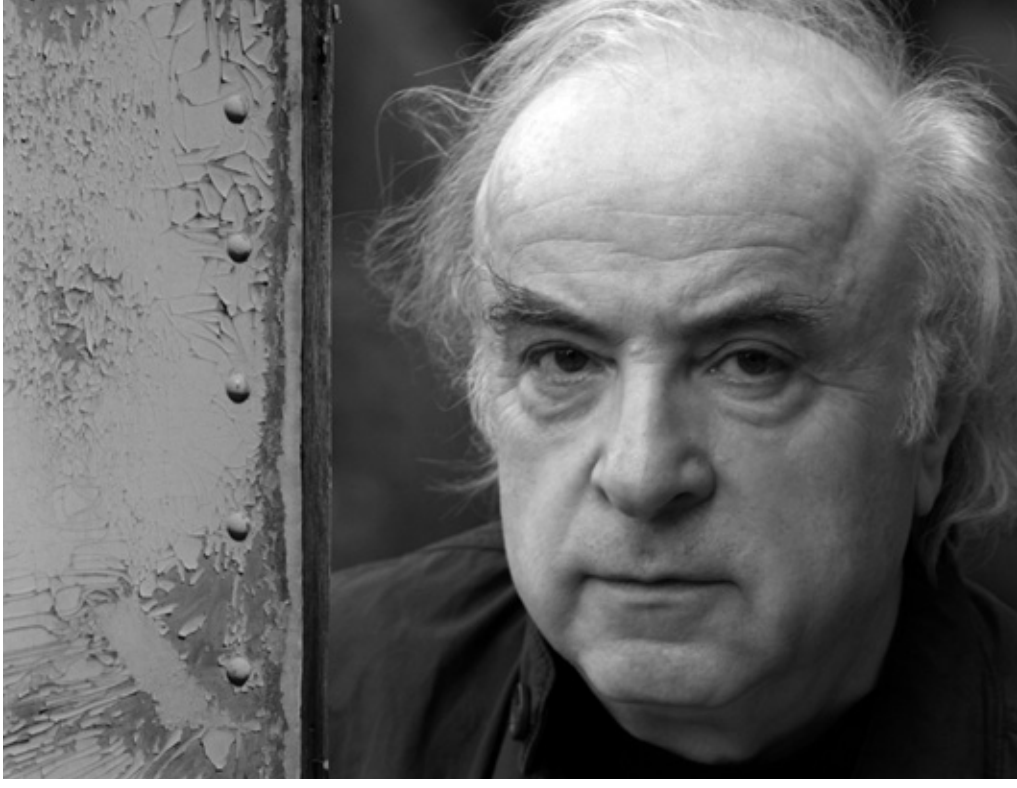

NORMAN MANEA

Norman Manea (n. 1936, Burdujeni, județul Suceava) este unul dintre cei mai importanți romancieri români de astăzi. Trăiește în Statele Unite ale Americii din 1986.

Printre volumele sale figurează: *Anii de ucenicie ai lui August Prostul* (1979, Premiul Asociației Scriitorilor din București; reeditare în 2005, 2010), *Pe contur* (1986, Premiul Uniunii Scriitorilor, anulat de oficialitățile comuniste), *Plicul negru* (1986, 2007, 2010), *Întoarcerea huliganului* (2003, 2006, 2008, 2011, 2016), *Vizuina* (2009, 2010), *Laptele negru* (2010, 2014), *Ceaiul lui Proust* și *Fericirea obligatorie* (2016), *Voiaj literar în Italia* (2020) sau *Umbra exilată* (2021). Editura Polirom publică o serie formată din 25 de volume de Norman Manea.

De-a lungul anilor, i-au fost acordate nenumărate distincții literare românești, americane și europene, între care Premiul Guggenheim (1992, SUA), bursa MacArthur (1992, SUA), Premiul Médicis étranger (2006, Franța), Premiul Nelly Sachs (2011, Germania) sau Premiul Național pentru Literatură al USR-ului (2012).

Norman Manea, tradus în peste 30 de țări, a fost propus de mai multe ori la Premiul Nobel pentru literatură. ■

NORMAN MANEA

Fiona, soția soțului ideal

Prăbușirea Zidului care servea drept Cortină de Fier a oferit o bună șansă pentru exploatarea publicitară a spectacolului. Nu doar în presă și media, ci și în universități, parlamente și societăți de binefacere. Fiona Blum-Kovalski, profesoară de studii de gen, nu putea ignora prilejul. La petrecerea din grădina domnului John, exilatul a fost frapat de dezinvoltura cu care domnișoara Fanny capta atenția masculină și continua să se mire când primea omagii. Nu avusese curajul să se apropie de seducătoarea ingenuă. Reticența sa, vecină cu timiditatea, atrase atenția brunetei cu pletele în vânt și mersul ondulat, de odaliscă.

– Nu sunteți de prin partea locului, șopti felina la ureche străinului.

Acesta încuviință, printr-o mișcare a capului. Nu, nu era de aici, abia deprindea limba localnicilor.

Domnișoara Fanny, cum o numeau toți, îl luase deja de braț și îl dirija discret spre zona păduroasă a grădinii. Era stânjenit și vitalizat, deopotrivă, de viteza întâmplării. Amurgul predispunea la apropieri ambigue, luna se prăbușea printre copacii bătrâni, plimbărețul simțea deja, în jur, mareea somnambulilor.

Cei doi se depărtau printre boschete, ghidați de lumina lunii. Fanny era însoțită, la un pas, de umbra ei grațioasă, unduioasă, când, brusc, se întoarse uimită spre partenerul fără umbră. Îl privi din nou, privi în jur, privi aleea, frunzișul, luna, din nou aleea, din nou partenerul straniu, fără umbră. Zăpăcită cu totul, încercă un zâmbet sfios, politicos și… leșină, cu un scurt țipăt, în brațele monstrului. Simandicoasa societate alergă, panicată, spre locul întâmplării, stupefiată în fața dezastrului.

Acesta fusese episodul Fanny din primele secvențe de după tranzacția cu Omul în Gri. Un biet avertisment despre ce avea să urmeze în pribegia necunoscutului.

De fapt, în grădina președintelui John lucrurile nu se desfășuraseră chiar aidoma celor din memoria Nomadului Mizantrop. O zărise pe Fiona, irlandeza brunetă și zveltă, înconjurată de un grup de domni eleganți cărora le povestea, cu însuflețire, fericirea de a avea o familie solidă și solidară, doi copii admirabili și un soț incomparabil în epoca noastră egoistă și frivolă. Domnul Karel Blum-Kovalski, soțul tandru și fidel, era un profesionist de elită în meseria sa de inginer și un familist pe măsură.

Soția îl admira la fel ca atunci când se cunoscuseră. Rar, nu-i așa, extrem de rar… Nomadul interceptase discursul, dar nu se apropiase de Guru decât după ce fu interpelat de tânăra soție și mamă model.

– Hei, domnu', mai aproape, mai aproape, nu mușcăm pe nimeni. Mai ales când e vorba de un invitat al președintelui.

– Eu, nu, nu sunt… nu, nicidecum, bolborosi străinul, apropiindu-se.

La întoarcerea de la colegiul pentru clovni, pribeagul găsise un nou președinte și o aceeași Fiona. Tragi-comedia Europei de Est oferea noi secvențe, motiv pentru care el însuși profitase,

fiind, în sfârșit, angajat, cu salariu în regulă. Aflase că Fiona era, de fapt, absolventa unei universități prestigioase și deținea un doctorat în istorie, preda la o clasă de „studii de gen" o temă mult solicitată.

Brunetă și zveltă, cum o văzuse prima dată, sociabilă și sarcastică, avea o voce subțire și sacadată, de copil răsfățat, și își supraevalua mișcările de felină. Căuta, nu se știe de ce, dialogul cu noul angajat, fără să-i acorde, paradoxal, așa se părea, o mai mare importanță decât unei necesare devieri pe traseul de rutină.

Într-o zi, îl oprise, însă, pe aleea spre administrație, solicitându-i ajutorul în organizarea unei conferințe despre situația femeii într-un regim totalitar. Știa ceva despre regimurile totalitare, cunoștea vasta literatură asupra subiectului? Nu, dar era gata să învețe, să recupereze. Avea nevoie de o listă de cărți esențiale asupra temei. Citise despre nazism și comunism, chiar și ceva despre societățile religioase opresive și misogine, dar ar trebui să afle mai mult despre istoria Europei, nu-i așa?

Se așezaseră pe o bancă, în fața clădirii vechi, de colegiu anglo-saxon, a administrației. Nomadul explică legile socialiste care prevedeau egalitatea perfectă între sexe, plată egală la muncă egală, concedii de naștere și de boală. Prevederi pozitive care, de fapt, mascau realitatea cotidiană, funcționând dincolo și în afara legii care condamna femeia la statutul bizantin de inferioritate.

– Îți pot povesti multe, prea multe. Câte ceva vei găsi și în cărțile pe care ți le recomand. Date și comentarii autorizate. Femeia sub nazism, cei trei K – *Kinder, Küche, Kirche* –, comunismul cu ședințe și cozi la alimente, obediență și restricții, interzicerea avortului.

Conferința organizată de Fiona fusese un succes! Participante și chiar participanți din mai multe țări, mai ales din lumea a treia, un larg ecou în presă. Tânăra profesoară ținuse discursul de deschidere într-o rochie lungă, neagră și elegantă. Evitase să menționeze, atunci și ulterior, ajutorul primit de la Nomad, dar nu renunțase la retorica în favoarea familiei: „Oricâte succese profesionale aș avea, recunosc că le doresc și le merit, familia are întâietate. Nimic mai profund nu ne poate legitima existența decât viața de familie! Relație strânsă și definitivă. Înfrățire,

reazem absolut. Am doi copii și un soț, suntem împreună de un deceniu. Fără fisură".

Fiona Blum-Kovalski repeta asemenea solemne declarații, de parcă nici nu era vorba de o fericită experiență personală, ci de o religie. Exilul pare să fi motivat această patetică solidaritate de familie, căci Fiona Blum susținea că era din familia exilatului Leopold Blum și că numele Kovalski, al soțului polonez, exilat și el, dar nu în cartea lui Joyce, confirma autenticitatea și gravitatea cu care toți patru, soț, soție și copii, trăiau într-o familie unită, coerentă, fericită.

– Da, da, Fiona susține că e din familia strămoșului Leopold Blum, care l-a inspirat pe irlandez.

Era vocea doamnei Sally Katz, bibliotecara cu perucă blondă, prietena Fionei.

– Evreii își revendică etnicitatea după mamă, obiectase, prompt, Mizantropul. Tatăl e doar potențial, nu contează. Mama naște, din pântecul ei va porni exilatul terestru. Doamna Blum este doamna Kovalski. Karel Kovalski.

– Da, soțul ideal.

– Ăsta e titlul unei comedii a lui Oscar. Oscar Wilde, irlandezul, se grăbi Mizantropul să completeze.

Tot de la Sally aflase, după un an de la succesul conferinței internaționale, despre spectaculosul transfer adjudecat al doamnei Blum-Kovalski la fundația faimosului bancher Spiros Kantas, care subvenționa organizații de caritate în sprijinul țărilor subdezvoltate.

Domnul Kantas, pe care Fiona îl cunoscuse la unul dintre dineurile festive ale noului președinte de colegiu, oferise „irlandezei" postul de director-executiv al uneia dintre organizațiile dedicate alfabetizării și îngrijirii medicale în lume. Salariul era incomparabil mai mare, noul președinte al colegiului încurajase transferul, dependent el însuși de donațiile oferite colegiului de către bancher. O felicitase pe Fiona, rugând-o să rămână în contact cu colegiul, mândru de noul ei rol, de rezonanță internațională.

– Fiona a fost fericită, comentase prietena ei, Sally. Nu mai trebuie să-și publice neapărat teza de doctorat, nici să mai

aștepte ani de zile definitivarea postului didactic. A rămas doar o singură dificultate.

– Nu știe limbile africane, sugerase Mizantropul.

– Nu asta-i beleaua. Spiros are bani să plătească traducători pentru toate limbile și dialectele. Dar sunt multe călătorii. Lungi și obositoare.

– Deci, absența din familie. Sacra familie, îndrăzni, Nomadul.

– Exact. Fiona este o fanatică a vieții de familie, cum știi. Aceste călătorii prea dese sunt un coșmar. Așa mi-a spus, cu lacrimi în ochi. Dar nu poate renunța la o șansă atât de rară.

– O dată în viață! Dacă o pierde, n-o mai întâlnește.

Fiona Blum-Kovalski dispăru, apoi, pentru o vreme, din repertoriul de bârfe al colegiului. Reapăru însă surprinzător, în preocupările Barbarei, secretara, dar care nu furniza amănunte, deci tot Sally trebuia consultată.

Sally Katz refuză, însă, de data asta, să comenteze noutățile.

– Nu-i nicio rușine, crede-mă, o asigură Nomadul. Adulterul este o formă de libertate, regenerează căsătoriile. Un foarte vechi condiment al vieții, milenar. Și-a dovedit necesitatea și utilitatea. Deci, omenescul.

– Tocmai că nu regenerează. Distruge! Distruge căsnicia, stimabile, și distruge familia! Doar nu suntem în Franța.

– N-ai să-mi spui că și căsnicia Kantas este în pericol. Cuplul Kovalski este de nezdruncinat, știm asta.

– După ce Fiona l-a șantajat pe Kantas că va dezvălui acuplarea, Spiros i-a oferit patru milioane ca să-și țină gurița închisă cu șapte lacăte, a continuat, după o vreme, roșie de furie și cu privirea plecată de rușine, bibliotecara Katz. Fiona a semnat la avocat că nu se va referi niciodată la această poveste.

– I-a prins cineva? Goi, unul peste alta, unul în alta?

– Mai rău.

– Uciși de gloanțele soțului ideal? Demascați de rabinul irlandez și de preotul polonez sau de psihiatrul american? Scuipați în public de profesorii copiilor ideali ai cuplului ideal?

– Degeaba glumești, chestia este serioasă.

– Cât de serios poate fi un adulter?

– Poate fi, dacă unul dintre parteneri e prea serios.

– Adică, nevasta? Doamna Kantas? Ultragiata? Are revolver sau cont mare în bancă?

– Alexandra Kantas este mult mai tânără decât bancherul, este a treia nevastă. S-au căsătorit de câțiva ani și au două gemene cu ochi albaștri. Dar nu despre soția lui Spiros este vorba. Despre nebuna noastră, Fiona, Diavolița! Propagandista familiei sacre. Ne-a mințit pe toți, cu nerușinare!

– Spera să-și întemeieze o nouă familie sacră? Să scape de conexiunea biblică cu domnul Kovalski, în beneficiul altui mariaj, mitologic? Grecesc și ateu.

– Nu, domnule. Nu! Închipuiți-vă, a cerut bani!! Bani, ca să tacă, Fiona noastră! A șantajat. Și-a desfăcut picioarele și și-a deschis pungulița și contul la bancă. Bani ca să tacă. N-a tăcut. Eu știu, deci, știu și alții. Acum și dumneata știi.

– Aha, a vândut secretul. Și-a vândut umbra dintre picioare, taina.

– Nu mai e secret, ți-am spus. A luat cele patru milioane. Patru milioane! Preț bun, recunoaște.

– Supra evaluare! Chiar dacă acuplarea aliază două mari tradiții ale Antichității.

– Nu-i vorba de asta. Două milioane și-a reținut, ca să-și refacă viața, două milioane i-a dat lui Kovalski, soțul, s-o lase în pace. Fiona, colega noastră!! Deșteaptă, drăguță, colegială.

– Și cucernică.

– Nu știu. Își adora soțul, copiii… O căsătorie perfectă.

– Perfecțiunea permite perfecționarea suplimentară. Mai ales dacă e și rentabilă. În lumea liberă și competitivă, cine nu are două milioane, nu există. Așa mi s-a spus când am ajuns pe Pământul Făgăduinței. Nu de către domnul Spiros, pentru care două sau nouă milioane nu contează, ci de către un respectat pedagog, președinte de colegiu. Eram gata să-mi vând rinichii, unghiile, umbra, pentru un milion, dar nu s-au oferit amatori. Și Fiona, ce face acum? S-a dus la mănăstire?

– A divorțat sau a fost divorțată. Domnul Kovalski și-a încasat partea, Fiona a rămas cu indianca ei.

– Indianca? Ce indiancă?

– Nu știai? Indira Sumar. Cercetătoare aici, la colegiu. Erau demult împreună.

– Demult, de când? De când își adora soțul sau bossul cu bani? Și locul de muncă? L-a pierdut sau a fost avansată?

– A demisionat. Cu banii domnului Spiros și-a cumpărat o casă. Caută un serviciu. Nu se grăbește, până nu găsește ceva convenabil. Așa spune Indira, că Fiona așteaptă ceva convenabil.

– Va scrie o carte, asta va face, șuieră Mizantropul. O carte despre aroganța bossului capitalist și a organului său sexual, făcut pentru umilirea femeii. Va fi o carte vandabilă, scrisă inteligent și cu patos. La un preț convenabil.

Cazul merita urmărit în continuare, deși Mizantropul părea satisfăcut cu această inițiere superficială. Cazuri ca acestea se găsesc peste tot în lume, nu trebuie să vii la capătul pământului să le descoperi. Dacă ești sau ai devenit venetic, nomad, migrant și imigrant, exilat și/sau expulzat, asta-i o reală onoare, spunea excentricul Cioran. Nu poți nega plusul de experiență și provocare care îți este furnizat de o situație extremă. Nu, nu poți nega avantajul înstrăinării, al exilării și al eliberării de matcă.

Un avantaj, da, de necontestat. ■

(fragment din volumul *Umbra exilată* de Norman Manea,
Editura Polirom, 2021, pp. 183-190)